

ИЗВЛЕЧЕНИЕ ОТ ОТЧЕТА

НА ИНСТИТУТА ЗА ЛИТЕРАТУРА ПРИ БАН ЗА 2017 г.

1. ПРОБЛЕМАТИКА НА ЗВЕНТО

Институтът за литература (ИЛ) е хуманитарен институт за фундаментални и приложни изследвания на литературата в нейното културологично и социално значение с пряко отношение към образователния процес. Научната дейност на ИЛ се осъществява чрез научни проекти в следните области:

- медиевистика
- литература на Българското възраждане
- нова и съвременна българска литература
- теория на литературата
- компаративистика
- русистика
- антропологични аспекти на литературознанието
- културология
- изворознание.

1.1. Преглед на изпълнението на целите (стратегически и оперативни), оценка и анализ на постигнатите резултати и на перспективите на звеното в съответствие с неговата мисия и приоритети, съобразена с утвърдените през 2017 г. научни тематика

Поставените в научния план за 2017 г. цели на Института за литература са изпълнени. Свидетелство за тяхната значимост са постигнатите резултати – издадени научни статии, студии, тематични сборници и монографични изследвания, както и проведените международни и национални конференции. Не по-малко показателни са научно-приложните проекти на Института за литература, които са насочени към българската общественост и са проведени в сътрудничество с редица държавни и обществени институции: Министерство на външните работи, Министерство на културата, Държавна агенция “Архиви”, Столична община, Националната библиотека “Св. Кирил и Методий”, Столична библиотека, Националният литературен музей, Руският културен център в София, регионални съвети за култура към общините. Такива са научни и културни събития са:

- Представяне на изложбата “Съкровище на Словото: Второто българско царство” в Рим по покана на българското Посолство във Ватикана (5 април 2017 г.)

- Тристранна българо-руско-полска конференция „Писателят и литературоведът: Самосъзнание, гекултурна вариативност, граници на професията“ (11-14 май 2017 г.)
- Представяне на изложбата “Съкровище на Словото” по случай Деня на светите братя Кирил и Методий, организирано съвместно със Столична библиотека (11 май 2017 г., пл. “Славейков”);
- Българо-украинска кръгла маса на тема: „Преломите в украинската и българската култура (XIX-XXI в.) – историко-теоретични ракурси” (22 май 2017 г., Киев, Украйна);
- Изложба „Българската литературна класика – знание за всички. Непознати архиви и културни контексти” (23 май 2017 г., Киев, Украйна);
- “Средновековните славянски литератури в дигиталната ера: таксономия на термините и реален текст в ръкописите” (25– 26 окт. 2017 г.);
- Представяне на научния руско-български сборник „България и Русия (XVIII – XXI). Пътища и кръстопътища“, осъществено съвместно с Руския културно-информационен център в София (13 окт. 2017 г.).
- Празници на българската култура по повод Деня на славянската писменост 24 май, организирани съвместно с Университета „Тарас Шевченко“, Киев и Българското посолство в Република Украйна (22-25 май 2017 г.);
- Провеждане на Ден на Института за литература под наслов „Виртуалното пространство – новото битие на литературата“ в рамките на в рамките на кампанията „БАН представя своите институти“ (21 ноември 2017 г. в Големия салон на БАН). Беше показан 20-минутен филм за дългогодишната работа на учените от Института за съхраняване и популяризиране на културноисторическото наследство чрез дигитални проекти и изложбата “Българската литературна класика – знание за всички. Неизвестни архиви и културни контексти“.
- Сътрудници на ИЛ са гост-лектори в Унгария, Румъния и Австрия. Успешното обучение и защити на дисертационни трудове от редовните докторанти и докторантите на самостоятелна подготовка, включването им в научните проекти, активната им публикационна дейност, очертават перспективите в научно-преподавателската дейност на ИЛ.

Международните и националните проекти, разработвани в ИЛ, са насочени към:

- Проучване, представяне и популяризиране на българското литературно и културно наследство в национален и международен план;
- Разширяване на периметъра на научните изследвания в областта на дигиталната хуманитаристика;
- Очертаване на приноса на България в културното разнообразие на Европа и света в исторически и съвременен план чрез публикуване на научни и научно-приложни издания, създаване на изложби и научно-популярни филми;
- Отваряне на литературоведските изследвания към по-широка аудитория, насочването им към студенти във висшите учебни заведения и към

славистичните общности в чужбина, към преподавателите по литература и учениците от средния курс на обучение.

През 2017 г. сътрудници на Института за литература публикуваха в чуждестранни и български периодични издания и тематични сборници нови научни изследвания на произведения на българската литература от Средновековието и Възраждането до наши дни. Издадени бяха монографични изследвания и научни сборници, резултат от разработвани научни проекти. По-значителните публикувани научни издания са следните монографии и научни сборници:

Getov, Dorotei, Andreas Schminck. Repertorium der Handschriften des byzantinischen Rechts. Teil III. Die Handschriften des kirchlichen Rechts II (Nr. 428–527). Frankfurt am Main: Löwenklau-Gesellschaft, 2017. ISBN 978-3-923615-34-6, 334 pp.

Getov, D. A Catalogue of the Greek Manuscripts at the Ecclesiastical Historical and Archival Institute of the Patriarchate of Bulgaria, Volume II. Turnhout: Brepols Academic Publishers 2017, XX + 488 pp. ISBN 978-2-503-55173-9

Ангелов, А. Анти/Модерност: образи на екзотичното и на земния рай в Европа през XIX век. София, 2017, ISBN 978-619-90502-5-5. 380 с.

Аретов, Н. Софроний Врачански. Живот и дело. София: Кралица Маб, 2017, ISBN 978-954-533-158-9. 184 с.

Атанасова, Цветанка. Българският модернизъм. София: РИВА, 2017, ISBN 978-954-320-583-7. 478 с.

Америките ни 2. САЩ като метафора на модерността. Българо-американски отражения (XX-XXI в.). София: ИЦ „Боян Пенев“, 2017. ISBN 978-619-7372-06-9.

Пенчо Славейков. 150 години от рождението му. Сборник с научни изследвания. София: ИЦ „Боян Пенев“, 2017. ISBN 978-619-7372-02-1.

България и Русия (XVIII-XXI в.): Пътища и кръстопътища. София: ИЦ „Боян Пенев“, 2017. ISBN 978-619-7372-05-2.

1.2. Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030 – извършени дейности и постигнати резултати по конкретните приоритети.

Дейността на Института за литература се вписва в следните приоритетни области на НСРНИ: за фундаментални научни изследвания „Културно-историческо наследство, национална идентичност и развитие на културата на обществото“ и за приложни изследвания „Национална идентичност и развитие“.

Като единствен в България крупен научен център, изцяло предназначен съхраняване, изучаване и популяризиране на българската литература от IX век до наши дни в литературноисторически, теоретичен и сравнителен аспект, Институтът винаги осъществявал дейност, свързана с проблеми от национално значение. В съответствие със специфичните цели 5, 6 и 9 на на НСРНИ Институтът за литература

последователно работи за запазване международните позиции на страната в областта на славистиката и българистиката, изучаването на литературното и културното наследство и за повишаването на количеството и качеството на международно видимата научна продукция.

През 2017 г. учените от ИЛ участваха в редица национални, европейски и международни научни мрежи, програми и инициативи.

ИЛ е член на Международния консорциум за изработване на стандарт за предаване на текстове в електронна форма и за тяхното разпространение Text Encoding Initiative (TEI), Международна организация за архивни проучвания (ICARUS), в която членуват 30 страни от Европа, Канада и САЩ, Международната научна мрежа “Европейски култури и европейска идентичност” (Cultures européennes – identité européenne <https://www.cultures-europeennes.uni-bonn.de/>) с партньори университетите на Бон, Париж IV Сорбона, Тулуза, Флоренция, Сейнт Андрюс, Саламанка, Варшава и Фрибур (Швейцария).

От 2017 г. Институтът е член и на Европейската научна мрежа ERA-NET Plus (European Research Area Plus Russia) (http://ec.europa.eu/research/era/era-net-in-horizon-2020_en.html) с партньори Университета в Гент, Белгия, и Института по славистика към Руската АН.

През 2017 г. учените от Института за литература са организирали **2** международни и **6** национални конференции и са взели участие с **70** доклада в **39** национални и международни научни форуми в страната и чужбина; в организираните от ИЛ международни научни конференции са участвали учени от университетите в страната и **38** чуждестранни учени от **17** страни.

Четирима учени са били на специализации във водещи научни центрове чужбина.

Институтът поддържа и разширява двустранните и многостранните научни сътрудничества чрез своите 14 международни проекта с водещи научни институции от 11 страни.

Продължава работата по петте проекта за приложение на информационните технологии за бърз достъп и лесно използване на средновековни и съвременни литературни текстове и извори за историята на литературата и културата в България в съответствие с приоритетите за опазването на културно-историческото наследство: „Българската литературна класика – знание за всички. Неизвестни архиви и културни контексти“ (<http://bglitarchives.org/>), “Scripta Bulgarica: дигитална библиотека за старобългарска книжнина” (<http://www.scripta-bulgarica.eu/bg>), „Репертоар на старобългарската литература и книжнина с компютърни средства“ (<http://repertorium.obdurodon.org/>), „Българският литературен модернизъм”, <http://bgmodernism.com/>, „Виртуална библиотека „Иван Шишманов”. Българската литература в превод” (<http://bglit.org/page/bg/nachalo.php>).

1.3. Полза /ефект за обществото от извършваните дейности/.

През 2017 г. учените от ИЛ издадоха **5** монографии (2 от които в чужбина), **3** научни сборника с международно участие и **85** студии и статии. Научните изследвания на сътрудниците на ИЛ са цитирани в престижни чуждестранни и национални издания – брой цитирани публикации: **158**; брой цитиращи източници: **233**.

Излезли са също **338** научно-популярни публикации на членове на ИЛ и **11** учебника и учебни помагала.

През 2017 г. от ФНИ към МОН са финансирани три проекта, от които единият е приключил, два са текущи. Един нов проект е спечелил конкурс за финансиране. Финансирани с конкурс са и периодичните издания на Института за литература: „Литературна мисъл“, „Старобългарска литература“, „Scripta & e-Scripta“.

По програма "Помощ за книгата" на Министерството на културата е финансирано едно издание на Института за литература;

В ИЛ се разработват **15** научни проекта, финансирани от бюджетна субсидия на БАН, **10** международни научни проекта, от които **6** по ЕБР и **1** с целева субсидия от БАН по договор за сътрудничество с МАНУ, и **3** по междуинституционални договори с чужди институции.

Организиран изложби

1. Във връзка с честването на Деня на светите братя Кирил и Методий 11 май беше представена изложбата “Съкровище на Словото” съвместно със Столична библиотека; кратко слово произнесе проф. А. Милтенова. По покана на българското Посолство във Ватикана на 5 април изложбата бе представена в Рим. Постерите от изложбата бяха подарени на Българския културен център в Рим.

2. В рамките на проекта в Националния музей за литература на 23 май 2017 г. с активното съдействие на г-жа Галина Сорока, директор на Националния музей за литература на Украйна и на посланика на Република България в Украйна, Н. Пр. г-н Красимир Минчев, в Киев беше представена изложбата „Българската литературна класика – знание за всички. Неизвестни архиви и културни контексти“, представяща неизвестни архиви и малко познати документи от живота на 13 български писатели класици, към която имаше изключителен интерес.

3. Изложбата „България – светилище на словото“, организирана съвместно с Института за словенска литература при Научноизследователския център към САЗУ, беше показана в Словенската академия на науките и изкуствата в Любляна (От 13 до 17 ноември 2017 г.). На откриването присъстваха дипломати, представители на словенски научни институти, преподаватели и студенти от Люблянския университет, музейни специалисти, български културни дейци, живеещи в Словения.

В помощ на учителите по литература

В съответствие с Лисабонската стратегия “Европа на знанието” ИЛ разработва научни проекти, насочени към усъвършенстване квалификацията на учители по български език и литература в средните училища, разработва актуални подходи за подобряване ефективността на образователната система у нас. В рамките на проекта: **“Литературата и литературознанието в училище”** с ръководител проф. дфн Ал. Панов са издадени 9 учебника и учебни помагала. Проведени са 5 семинари за обучение на учители и 6 семинара за обучение на деца в компетентността четене. По проекта **„Усъвършенстване и подобряване на квалификацията на учители по български език и литература в средните училища“** с ръководител доц. д-р Нина Гагова съвместно с Асоциацията на учителите по български език и литература са подготвени становища, свързани с планираната реформа на средното образование – V и XII клас.

Работа с младите таланти

На 3 и 4 юни 2017 г. беше проведена **„Творческа работилница“** със специалното участие на писателя Георги Господинов, в работата на която участваха 41 ученици от училища в София и областта и четирима преподаватели по български език и литература. Георги Господинов проведе майсторски клас по творческо писане, както и практически упражнения с учениците по създаване и редактиране на художествен текст, а доц. д-р Елка Трайкова и доц. д-р Елка Димитрова изнесоха лекции, с които запознаха младежите с теоретични аспекти на критическата интерпретация на художествен текст и с малко известни факти от историята на българската класическа литература.

1.4. Взаимоотношения с други институции

Научната дейност на Института за литература при Българската академия на науките е свързана предимно с приоритетите в областта на съвременната българска научна хуманитаристика – изследване на националната идентичност (политическа, културна, личностна), проучване на различни етапи и процеси от българския културен развой през 13-те века от неговото съществуване, откриване на останали неизвестни или забравени български автори и творби и тяхното популяризиране, интерпретиране на проблеми от литературната история, компаративистиката и теорията на литературата с модерните методи на съвременното литературознание.

За осъществяването на тази мащабна научна мисия, ИЛ търси и открива партньорства, които могат да бъдат обособени в няколко сфери:

I. Научно партньорство.

Това са контактите на ИЛ преди всичко със сходни по тематика, методология и обект на изследване институти в рамките на БАН – Института за български език, Института за исторически изследвания, Института за балканистика с Център по

тракология, Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей, Института за изследване на изкуствата, Кирило-Методиевския научен център. Резултат на такова научно партньорство са проведените през последните години съвместни научни конференции и издадени сборници с изследвания, успешно са осъществени национални проекти по актуални проблеми на съвременната литература и изкуства, литературната история, компаративистиката, теорията и културната антропология.

Институтът за литература има сключени договори за научно сътрудничество със СУ “Св. Климент Охридски” – Факултет “Славянски филологии”, ПУ “Паисий Хилендарски”, Шуменския университет “Епископ Константин Преславски”, ЮЗУ “Неофит Рилски”, Нов български университет, Русенски университет “Ангел Кънчев”, Университета “Тарас Шевченко” в Украйна и Института за литература към Украинската академия на науките. В сътрудничество с тях са проведени организирани от ИЛ международни и национални научни конференции, осъществяват се научни издания и се реализират образователни програми. Учени от ИЛ са преподаватели по основни дисциплини в тези университети и са научни ръководители на дипломанти и докторанти. Те преподават български език, литература, култура, история и народопсихология в чуждестранни висши учебни заведения в системата на лекторатите на МОН – в Будапеща (Унгария), Крайова (Румъния), Виена (Австрия).

Институтът е търсен партньор на български държавни и обществени институции като МВнР – Национална комисия на ЮНЕСКО в България, МОН, Министерството на културата, Столична община, Националната библиотека “Св.св. Кирил и Методий”, Столичната библиотека, Националния литературен музей, регионални центрове по култура – Сливен, Трявна, Поморие и др.

ИЛ участва в конкурси, изцяло спонсорирани от различни министерства, предлага програми за обучение, съобразно със съвременните европейски практики и изисквания. През 2017 г. със субсидии от ФНИ на МОН са финансирани проектите: “Scripta Bulgarica. Дигитална библиотека за старобългарска книжнина” – втори етап; проект „България и Украйна – култура на преломите (XIX-XXI век)“; проект „Българският литературен пантеон и славянският свят в научното наследство на Борис Йоцов: реконструкция на идеите“. Нов проект, който спечели конкурс за финансиране от ФНИ през 2017 г., е „Българската литература след Освобождението (1878) – личности и процеси, документи и артефакти (дигитален речник)“, който ще започне да тече през 2018 г.

1.5. ОБЩОНАЦИОНАЛНИ И ОПЕРАТИВНИ ДЕЙНОСТИ, ОБСЛУЖВАЩИ ДЪРЖАВАТА

1.5.1. Практически дейности, свързани с работата на национални правителствени и държавни институции, индустрията, енергетиката, околната среда, селското стопанство, национални културни институции и др.

През 2017 г. ИЛ е осъществил следните значими за обществото и държавата дейности:

1. Съвместно с Посолството на Р България в Киев, Република Украйна, Институтът за литература организира и проведе чествания на **Деня на славянската писменост и култура, 17–26 май 2017 г.**, които включиха разнородни научни и културно-просветни прояви: Организиране и провеждане на българо-украинска кръгла маса на тема: **„Преломите в украинската и българската култура (XIX-XXI в.) – историко-теоретични ракурси”** (22 май 2017 г.) в Института за литература към НАНУ в Киев, Украйна, на която встъпителни слова произнесоха Н. Пр. г-н Красимир Минчев - посланик на Република България в Украйна, зам.-директорът на ИЛ към НАНУ чл. кор. Микола Сулима, доц. д-р Елка Трайкова - директор на ИЛ - БАН и доц. д-р Мариета Иванова-Гиргинова; Откриване на изложбата **„Българската литературна класика – знание за всички. Непознати архиви и културни контексти”** в Националния музей за литература в Киев на 23 май 2017 г.; в организирания от ИЛ Център по българистика към КНУ „Тарас Шевченко“, Киев, беше прочетена лекция на проф. М. Неделчев на тема „Преломите в българската литература” (23 май 2017 г.).

По инициатива посланика на Р България в Украйна Н. Пр. Красимир Минчев изложбата „Българската литературна класика – знание за всички. Непознати архиви и културни контексти” гостува в гр. Одеса (септември-октомври 2017). По негова инициатива и със съдействието на българските дружества в Украйна тя беше представена и в гр. Мелитопол, където с нея се откриха честванията по случай 160-годишнината на заселването на българската общност по тези земи.

2. По покана на Областната библиотека и Университета в гр. Крайова, Румъния, на 13-14 ноември 2017 г. в Университета при голям интерес от страна на българската общност беше представена изложбата „Българската литературна класика – знание за всички. Непознати архиви и културни контексти”.

3. По покана на заместник-ректора на Университета в Тимишоара и със съдействието на почетния консул на Р България в Тимишоара и председател на Дружеството на банатските българи г-н Георги Наков в Университета беше представена изложбата „Българската литературна класика – знание за всички. Непознати архиви и културни контексти”. Беше направена презентация за научната дейност на Института за литература и беше уговорено да бъде подписан договор за научно сътрудничество с Филологическия факултет на Университета. Беше обсъдена възможността за откриване на лекторат по български език, литература и култура на Университета в Тимишоара.

4. По покана на българското Посолство във Ватикана и на Българския културен институт в Рим беше представена изложбата **“Съкровище на Словото: Второто българско царство”** (5 април 2017 г.) по време на конференцията “Културата на Второто българско царство”.

5. Сътрудници от ИЛ участват в експертни комисии към МОН с доклади и оценки, в международни и национални журита, членове са на редколегии на три чуждестранни списания и шест национални издания.

1.5.2. Проекти, свързани с общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото, финансирани от национални институции (без Фонд “Научни изследвания”), програми, националната индустрия и пр.

1. В резултат на дългосрочното партньорство на Института със Столичната библиотека беше организирано представяне на изложбата **“Съкровище на Словото”** по случай Деня на светите братя Кирил и Методий, на което пред столичната общественост слово за значението на старобългарското литературно и културно наследство произнесе проф. дфн Анисава Милтенова (11 май 2017 г., пл. “Славейков”);

2. Съвместно със Столичната библиотека беше организиран научният форум **„Модернизъм и постмодернизъм: мистика и мистификация”** (16-17 март 2017 г., Американски център към Столична библиотека) с участници от Института за литература при БАН, НБУ, СУ, ШУ, ПУ, УниБИТ и НАТФИЗ.

3. В сътрудничество със Столичната библиотека бяха организирани премиери на книги, издания на Института за литература – издаденият с помощта на Българо-американската комисия за образователен обмен „Фулбрайт” втори том от подпроекта „Америките ни” под заглавие *Америките ни 2: САЩ като метафора на модерността. Българо-американски отражения (XX–XXI в.)* под ред. на Пл. Антонов, А. Ташев, Ив. Христов, и *Култура, идентичности, съмнения*. Сборник в чест на проф. д.ф.н. Николай Аретов, съст. и ред Алексиева, А., Н. Данова, Н. Чернокочев.

4. В резултат на дългогодишното сътрудничество с община Поморие Институтът е съорганизатор на традиционните Яворови чествания, провеждани всяка година. През 2017 г. доц. д-р Елка Трайкова, член на Националното жури на поетическия конкурс „От заник слънце озарени...“, участва в Кръгла маса, посветена на творчеството на големия поет, свързана със 100-годишнината на стихосбирката *Безсъници* (6-9 юли).

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНАТА ДЕЙНОСТ ПРЕЗ 2017 г.

2.1. Най-значимо научно постижение:

ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ. 150 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО МУ. София: ИЦ „Боян Пенев”, 2017, 543 с. ISBN 978-619-7372-02-1. Съставителство и редакция Александра Антонова, Елка Трайкова, Миряна Янакиева, Пенка Ватова.

Материалите в сборника се основават върху докладите от международната научна конференция, посветена на 150 години от рождението на Пенчо Славейков – поет, мислител, културен строител и общественик, изиграл неопределима роля за извеждането на българската духовност на модерен европейски път на развитие. Научният форум беше централното от поредицата събития със силен обществен отзвук, организирани от Института за литература, с които България ознаменува по достойнство този юбилей, включен в Международния културен календар на ЮНЕСКО за 2016 г.

Авторите на статиите са изявени български и чуждестранни учени, задълбочени познавачи и тълкуватели на творчеството на Пенчо Славейков и на неговата културна мисия. Сред тях са изследователи от университети и академични институти от София и други градове на България, както и от Берлин, Хайделберг, Рим, Венеция, Прага, Упсала, Варшава. Изданието е с безспорен научен принос, който бележи нов етап в изучаването и оценката на изключителното дело на Пенчо Славейков, тъй като включените в сборника статии в голямата си част се фокусират върху непроучени или недостатъчно изследвани до този момент аспекти от неговия живот и творческо дело.

2.2. Най-значимо научно-приложно постижение:

GETOV, D. A CATALOGUE OF THE GREEK MANUSCRIPTS AT THE ECCLESIASTICAL HISTORICAL AND ARCHIVAL INSTITUTE OF THE PATRIARCHATE OF BULGARIA, II. Brepols Publishers, XX+488 p., 138 b/w ill. + 12 colour ill., 2017. ISBN: 978-2-503-55601-7.

Изданието е том II от Описа на гръцките ръкописи от Библиотеката на Църковния исторически и архивен институт на Българската патриаршия в София и включва детайлни аналитични описания на 105 гръцки ръкописа и фрагмента, датирани от X до XIX в. Ръкописите, повечето от които непроучени византийски кодекси, произхождат от манастирите “Панагия Архангелиотиса” и “Панагия Каламу” край Ксанти, на Търновската митрополия, от колекцията на Георгиос Петринос (1800-1893) от Созопол и др., а една част са с неустановен произход или придобити чрез случайни покупки и дарения. Изключителният принос на Описа се състои в това, че въвежда в научно обращение стотици напълно неизвестни или малко познати текстове на византийската литургична литература. Ползвателят е улеснен от подробните индекси (60 страници), а в края на книгата е поместен палеографски албум, който съдържа 150 фотографии в реален размер, които документират преписваческите стилове и по-важните приписки.

Описът е отпечатан в престижното белгийско издателство Brepols Academic Publishers в авторитетната поредицата *Каталози*, което свидетелства за високото равнище на изданието и гарантира достигането му до всички големи библиотеки по света с ръкописни колекции.

3. МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ЗВЕНТО

Основните политики в международното сътрудничество на ИЛ са следните:

- изграждане на мрежа между институциите за изучаване на българската литература, на литературата и културата на балканските и на европейските страни в сравнителен план;
- използване на международни стандарти за описание и анализ на писменото наследство (принципи и методи, терминология и др.) и изграждане на дигитални библиотеки;
- сътрудничество между югоизточноевропейските страни и централноевропейските страни за разкриване характеристиките на националната идентичност;
- създаване на база за съхраняване, изучаване и популяризиране на българската литература като част от европейската цивилизация.

Участие на ИЛ в научни мрежи:

- От 2011 ИЛ е член на ИКАРУС (ICARUS), международна организация за архивни проучвания, в която членуват 160 организации (архиви, библиотеки и научни институции) от 30 страни на Европа, Канада и САЩ. ИЛ е координатор на българското участие по една от програмите в проекта на ИКАРУС „Европейска мрежа за сътрудничество между архиви и научни институции” (*European Network for Archival Cooperation*, EU-Culture Program Project, 1.11.2010 - 1.04.2015) в който участват партньори от 10 държави.
- От 2015 г. Институтът за литература е член на научна мрежа от 8 европейски страни Международната научна мрежа “Европейски култури и европейска идентичност” (<https://www.cultures-europeennes.uni-bonn.de>). Участват учени и преподаватели от изследователски центрове в Бон, Париж, Тулуза, Флоренция, Сайнт Ендрюз, Сламанка, Варшава, Фрибур и София. Дейността на мрежата е запланувана до 2020 г., като се предвижда провеждането на ежегоден научен форум. В момента тема на съвместната изследователска работа е “Книгите на европейския литературен канон”.
- От 2016 г. научна мрежа: АІСА (Международна асоциация на критиците на изкуството), Париж.
- От 2017 г. ИЛ е член на От 2017 г. Институтът е член и на Европейската научна мрежа ERA-NET Plus (European Research Area Plus Russia) (http://ec.europa.eu/research/era/era-net-in-horizon-2020_en.html) с партньори Университета в Гент, Белгия, и Института по славистика към Руската АН.

Като **значим международно финансиран проект** Институтът за литература представя Българо-руския научен проект “**БЪЛГАРИЯ И РУСИЯ (XVIII-XXI В.) – УТОПИИ, ОБРАЗИ, МОДЕЛИ**“, който бе реализиран от учени от Института за литература при и Института по славянознание към Руската академия на науките. Ръководители на проекта бяха проф. дфн Румяна Дамянова и проф. дфн Игор

Калиганов. Сред членовете на проекта са такива изтъкнати русисти като Хр. Манолакев, Р. Русев, Р. Илчева, М. Божикова, А. Вачева и др., а от руска страна – учени българисти като Гр. Венедиктов, М. Смолянинова, Н. Пономарьова, Ел. Узеньова и др. През 2011 г., според научните задачи на проекта, в София бе проведена българо-руска научна конференция на тема „България и Русия (XVIII-XXI в.). QUO VADIS: Пътища и кръстопътища“. В резултат на този успешен научен форум през 2017 г., със закъснение поради трудности при финансирането, бе издаден **научен сборник „БЪЛГАРИЯ И РУСИЯ (XVIII-XXI ВЕК): ПЪТИЩА И КРЪСТОПЪТИЩА“** (ИЦ „Боян Пенев“, 2017. ISBN 978-619-7372-05-2).

Този научен проект си постави важни изследователски задачи, свързани с новосъздадените исторически реалности през новия XXI в., които наложиха задълбочен и новаторски подход към традиционните и утвърдени между двата народа вековни културни взаимоотношения. Налице е засилен афинитет към взаимно разбиране и взаимопознание, който обаче постави много въпроси, на които учените от двете хуманитарни академични общности в България и в Русия търсят отговори. Многолетната връзка между българския и руския народ, между техните култури и разностранни изяви е доказана многократно в непрекъсващия научен диалог, във взаимния стремеж към интелектуално партньорство, в изградения през столетията неотменим образ на нещо взаимно и близко, което се е отложило в множество текстове и в двете културни традиции. Научният проект се опитва да разчете някои исторически улегнали представи по нов начин – чрез търсенето на възможните пътища и кръстопътища, които историята, културата и традицията поставят пред двата народа. Израз на тази нова реалност през XXI в. – време на срещи и разминавания, на сложни преплитания и взаимодействия – е и изданието от Института за литература при БАН научен сборник.

3.1. В рамките на договори и спогодби на ниво Академия

Програма за подпомагане на млади учени и докторанти в БАН:

Двама млади учени от Института, спечелили конкурс по **Първото издание на Програмата (2016-2017)**, работиха по своите научни проекти и ги приключиха успешно:

- Александър Феодоров: „Навик и метафора. Контекстуализиране на теориите на Чарлс Пърс и Лудвиг Витгенщайн“, с научен ръководител Иван Младенов
- Андриана Спасова: „Рецепция на класическата древност в нравоучителната преводна литература през Българското възраждане“, с научен ръководител проф. Румяна Дамянова.

На 12 октомври 2017 г. при тържественото отбелязване на 148-та годишнина на БАН в Големия салон на Централно управление диплом за отличен научен проект от направление “Културноисторическо наследство и национална идентичност” беше връчен на Андриана Спасова от министъра на образованието и науката г-н Красимир Вълчев.

През 2017 година на **Второто издание на Програмата** двама млади учени спечелиха финансиране за своите научни проекти:

- Александър Феодоров: „Не/Съседни подходи в хуманитаристиката“ с научен ръководител проф. Иван Младенов
- Станка Петрова: „Методика за описание и анализ на български химнографски ръкописи с компютърни средства“ с ръководител проф. Анисава Милтенова.

4. УЧАСТИЕ НА ЗВЕНТО В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ: форми; сътрудничество с учебни заведения; външни заявители, включително от чужбина; анализ на състоянието, перспективи и препоръки.

4.1. ИЛ участва активно в подготовката на специалисти както във ВУЗ, така и на докторанти и специализанти в Института. Извършва се под формата на лекции, упражнения и научно ръководство. Преподавателската работа на учени от звеното се осъществява не само в България (в Софийския университет, Пловдивския университет, Нов български университет), но и в чужбина – в рамките на лекторатите по съответната програма на МОН или като гост-професори. През 2017 г. са проведени **910 часа лекции** и **270 часа упражнения** и **330 часа спецкурсове**. От тях курс със студенти по програма „Еразъм+“ от Университета в Тарту, Естония **8 часа**.

Гост-лектори по български език, литература и култура са трима учени от ИЛ: проф. Камен Михайлов – в Будапещенския университет, доц. Бисера Дакова – във Виенския университет, и гл.ас. д-р Димитринка Димитрова – в Университета в Крайова, Румъния. Сътрудници на Института са провели школи и семинари в университети и хуманитарни гимназии в страната.

4.2. През 2017 г. в ИЛ се подготвиха **4** докторанти на редовно обучение. Проведени бяха и **5** успешни защиты на дисертации за придобиване на научно-образователната степен “доктор” и **1** за придобиване на научната степен „доктор на науките“.

4.3. Важна насока в работата на ИЛ е разработването на проекти, насочени към повишаване на квалификацията на учителите по български език и литература на деца за развиване на писмена и устна компетентност. В рамките на проекта *Литературата и литературознанието в училище* са проведени квалификационни семинари за обучение на учители в Бургас, Сандански, София, Търговище, Сливен, Пазарджик, Смолян, Варна.

В рамките на проекта „*Осъвременяване и подобряване на квалификацията на учителите по български език и литература в средните училища*“ съвместно с Асоциацията на учителите по български език литература са подготвени 16 ч. лекции (1 кредит) от квалификационен семинар за учители по БЕЛ върху новата програма за 8 клас (“Как да преподаваме Средновековие и Християнство по новата програма за 8

клас"); проведени са квалификационни семинари в София с участието на учители по БЕЛ с общо 95 учители; анализирани и консултирани са 26 презентации и планове на уроци, подготвени от учителите.

5. ИНОВАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНТО И АНАЛИЗ НА НЕЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ

5.1. Осъществяване на съвместна иновационна дейност с външни организации и партньори, включително поръчана и договорирана с фирми от страната и чужбина;

5.2. Извършен трансфер на технологии и/или подготовка за трансфер на технологии по договор с фирми; данни за полученото срещу това заплащане; данни за реализираните икономически резултати от фирмите (работни места, печалба, производителност, дял на новите продукти в общия обем на продажбите и т.н.).

6. СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНТО

Институтът за литература няма стопанска дейност през 2017 год.

7. КРАТЪК АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ЗВЕНТО ЗА 2017 г.

През 2017 г. в Института за литература са постъпили средства от приходи от докторанти – 1587 лв., от тях 400 лв. такси от редовни докторанти, 267 лв. такса от редовни докторанти от проведен курс за обучение по литература и 920 лв. такса от свободни докторанти за провеждане на вътрешна защита. Средствата от такси от проведени курсове за обучение на учители от страната по БЕЛ са 19 947 лв. Постъпленията от продажба на научна литература са 8 198 лв. За организиране на научна конференция с международно участие на тема: „1917 г.: литератор и литературовед” са получени от такса правоучастие 1794 лв. Постъпили са 2 312 лв. за издаване на „Щрихи към света на югоизточна Азия (История, икономика, култура)” и издаване на книгата „The Byzantine Hagiographic and Hymnographic Texts on St. Parasceve of Epibatae”. Книгите са финансирани от авторите им Райна Бенева и Евелина Минева. Постъпили са 60 лв. от направена справка по електонен път – използване на архивни материали на Института от фирма „7 лъча” ЕООД. Всички тези средства са отразени по параграф 24-04 „Нетни приходи от услуги, стоки и продукция”. Получени са от БАН-Администрация 10 500 лв. по проект „Въвеждане на съвременни методи в образованието и работата с младите таланти” с ръководител доц. д-р Елка Трайкова. Средствата са отразени по параграф „61-09” като вътрешен трансфер. Като вътрешен трансфер са отразени и средствата по Програмата за подпомагане на младите учени в БАН – 29 100 лв. Получени са и 1000 лв. награда за успешно приключил проект за млади учени на Андриана Спасова. Тук се отчитат и получените средства за гости по ЕБР, които са 3 494 лв. Получени са 1 412 лв., представляващи дарение за издаване на юбилеен сборник в чест на проф. д-р Анисава Милтенова. От тях от фондация „Българска памет” – 912 лв., останалите средства са дарение от видни учени и колеги на проф. А. Милтенова. Получени са и средства в размер на 2 700 лв. представляващи

дарение от Българо-американската комисия за образователен обмен “Фулбрайт” за издаване на сборник, посветен на българо-американските литературни връзки.

През 2015-2016 г. Институтът работи по програма БГ08 „Културно наследство и съвременни изкуства” върху проекта „Българската литературна класика – знание за всички. Неизвестни архиви и културни контексти”. Верифицираните разходи за финалния етап на договора са получени през 2017 г. и отразени по сметка 7532 „Касови трансфери от/за см. на средства от европейския съюз”. Това са средства в размер на 68 655 лв. Средствата са отразени в отчетна група ДМП. Получени са и средства в размер на 573 лв. от университета в Мадрид по приключил договор и са възстановени средства като партньор по договора, както и от университета в Латвия 709 лв. Ръководител на проекта бе доц. д-р Рая Кунчева. Средствата са отразени в отчетна група ДЕС.

През 2016 г. бяха спечелени нови два проекта по ФНИ. Единият е на тема „Българският литературен пантеон и славянският свят в научното наследство на Борис Йоцов: реконструкция на идеите”, ръководител проф. дфн Румяна Дамянова, а другият на тема „България и Украйна – култура на преломите (XIX-XXI в.)” с ръководител доц. д-р Мариета Гиргинова. Получено е ново финансиране по 30 000 лв. за всеки от тях за първи етап на проектите или общо 60 000 лв. От ФНИ са получени и средства в размер на 16 230 лв. за издаване на три списания през 2017 г. – сп. „Литературна мисъл”, сп. „Старобългарска литература” и сп. „Scripta & e-Scripta”. Спечелени бяха и нови три проекта през 2017 г. за издаване на нови книжки за тези списания. Тези средства са общо 15 566 лв. През 2017 г. бе спечелен и нов проект от ФНИ с ръководител доц. д-р Пенка Ватова на тема „Българската литература след Освобождението (1878) – личности и процеси, документи и артефакти (дигитален речник)”. Получените средства са 30 000 лв. Предоставена е финансова подкрепа от Министерството на културата в размер на 1800 лв. по програма „Помощ за книгата” за издаване на “Книга за Иван Методиев”. Получени са и авансово средства от МК – Национален фонд „Култура” по проект „Българистиката в Европа – настояще и бъдеще” с ръководител проф. дфн А. Милтенова в размер на 8 000 лв. Всички тези средства са отразени като трансфери по параграф „61-01”.

От бюджетната субсидия са плащани средства за заплати – 637 277 лв. в т.ч. средства за постигнати годишни резултати в размер на 19 656 лв. Предоставените средства от бюджетната субсидия за ФРЗ са крайно недостатъчни. Изплатени са болнични за сметка на работодателя в размер на 941 лв., 1186 лв. за обезщетение отпуск и 19 113 лв. за обезщетение при пенсиониране. Внасяни са осигуровки на персонала съгласно изискванията на НОИ. Средствата за СБКО са 3 480 лв. Те са усвоени под формата на ваучери за храна.

Изплатени са стипендии на редовни докторанти в размер на 25 150 лв. в т.ч. 4 000 лв. еднократни стипендии за успешно преминала вътрешна защита на докторска дисертация в рамките на 3-годишния период на обучение и успешно преминали защити за получаване на образователна и научна степен „Доктор” до една година след 3-годишния период на обучение.

Със собствени средства са правени разходи за материали, за пощенски и телефонни разходи, за транспорт, за абонаментно поддържане на техника, издаване на научна литература, ремонт на парната инсталация и дограма. Разходите за режимни разноски - ел.енергия, парно и вода са покривани също от собствени средства.

Институтът няма задължения към външни доставчици и възложители.

8. ИЗДАТЕЛСКА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО

Към ИЛ функционира Издателски център „Боян Пенев“. Неговата дейност през 2017 г. се е осъществявала в няколко насоки.

1. На конкурса за финансиране на издателски проекти „Помощ за книгата“ на Министерство на културата бяха представени два ръкописа, като само един от тях получи финансиране – „Книга за Иван Методиев“ (1800 лв.). Книгата ще влезе в печатница до края на февруари и ще излезе датирана от 2018 г.

2. През 2017 г. със знака на ИЦ „Боян Пенев“ излязоха 6 книги:

- Сборникът „Американците ни 2. САЩ като метафора на модерността. Българо-американски отражения (XX–XXI в.)“ (Съст. и ред. А. Ташев, Ив. Христов, Пл. Антонов)
- Сборникът „Пенчо Славейков. 150 години от рождението му“ (Съст. и ред. А. Антонова, Е. Трайкова, М. Янакиева, П. Ватова)
- Сборникът "България и Русия (XVIII – XXI век). Пътища и кръстопътища" (Съст. Румяна Дамянова).
- Брошурата „1917 год: литератор и литературовед: инженер, свидетел, жертва исторического рубежа / социального слома“ (съст. Й. Люцканов)
- Сборникът „Щрихи към света на Югоизточна Азия“ (външна поръчка от СУ).
- Книгата „The Byzantine Hagiographic and Hymnographic Texts on St. Parasceve of Eribatae“ от Евелина Минева (външна поръчка).

3. Институтът за литература издава три периодични издания – „Литературна мисъл“ (<https://litmis.eu/>), „Старобългарска литература“ (<http://www.starobulgilit.eu/>) и „Scripta & e-Scripta“ (<http://e-scripta.ilit.bas.bg/>), които през тази година издадоха своите поредни броеве. От 2017 г. се възобнови издаването на сп. „Литературна история“, чийто първи брой излезе в края на годината, а от 2018 г. започва неговото пълнотекстово онлайн издаване.

4. Институтът за литература е подарил свои издания на университетски центрове, академични и културни институции в България и чужбина – Германия, Полша, Македония, Словения, САЩ, Русия и други страни.

5. С актуална информация се попълва интернет сайтът на Института, в който се публикуват материали, анонсиращи или документиращи проведените научни събития.

6. Проектите на Института за литература, провежданите научни конференции и др. научни събития от дейността за 2017 г. бяха представени в над 60 публикации, телевизионни предавания, интервюта, репортажи в печатните и електронни медии. Информацията за тях е налична на сайта на Института за литература - <http://www.ilit.bas.bg/bg/>.

9. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА ЗВЕНТО

СПИСЪК

на Научния съвет на Института за литература,

1. проф. дфн Анисава Милтенова – Институт за литература - БАН
2. проф. дфн Александър Панов – Институт за литература - БАН
3. проф. дфн Ангел Ангелов – Институт за литература - БАН
4. проф. дфн Николай Аретов – Институт за литература - БАН
5. проф. дфн Иван Младенов – Институт за литература - БАН
6. проф. дфн Румяна Дамянова – Институт за литература - БАН
7. проф. д-р Ангелина Вачева – СУ “Св. Климент Охридски“
8. проф. дфн Милена Кирова – СУ “Св. Климент Охридски”
9. проф. д-р Маргарет Димитрова – СУ “Св. Климент Охридски”
10. доц. дфн Ана Стойкова – Институт за литература - БАН
11. проф. д-р Доротея Гетов – Институт за литература - БАН
12. доц. д-р Александър Йорданов – Институт за литература – БАН
13. доц. д-р Елка Трайкова – Институт за литература – БАН
14. доц. д-р Елена Томова – Институт за литература - БАН
15. доц. д-р Александра Антонова – Институт за литература - БАН
16. доц. д-р Елка Димитрова-Уилис – Институт за литература - БАН
17. доц. д-р Миряна Янакиева – Институт за литература - БАН
18. доц. д-р Пенка Ватова – Институт за литература - БАН
19. доц. д-р Рая Кунчева – Институт за литература - БАН
20. доц. д-р Цветанка Атанасова – Институт за литература - БАН
21. доц. д-р Радостин Русев – Институт за литература - БАН
22. гл.ас. д-р Андрей Ташев – млад учен, Институт за литература – БАН

Научният съвет на Института за литература е избран на 16 ноември 2017 г. и се състои от 22 членове, от които един като представител на младите учени.

10. ПРАВИЛНИК ЗА РАБОТА В ЗВЕНТО

<http://www.ilit.bas.bg/bg/mission/pravilnik-na-instituta-za-literatura.html>